

E-bøger: Revolutionen med det lange tilløb

Det har været en lang proces, men e-bogen er endelig ved at slå igennem – også i Danmark. Artiklens forfatter spår, at e-bogen om to til tre år vil nå 10-15 procent af den samlede omsætning.

Af Cliff Hansen cliff.t.hansen@gmail.com, Lindhardt & Ringhof Forlag A/S

Bliver bøger digitale? Spørgsmålet er naturligvis centralt, og svaret er ja, hvis det giver tilstrækkelig mange fordele for bøgernes centrale interessenter.

Hvis vi reducerer interessenterne til forbrugerne, forfattere og forlagene m.fl., betyder digitale bøger, at forbrugerne får øget funktionalitet (notefunktioner, søgefunktioner etc.), øget tilgængelighed (adgang til internettet giver adgang til alle titler) og højst sandsynligt lavere priser.

For forfatterne betyder digitale bøger, at de får deres titler ud på mange platforme, titlerne aldrig bliver udsolgte, de er tilgængelige via mange udsalgssteder, og der er mulighed for interaktion med læserne.

Forlagene får reduceret deres produktionspriser og udgifterne til lager, markedsføringen kan ske mere intelligent (fx via Search Marketing), og der kan oparbejdes viden om læsernes faktiske brug af titlerne.

Sammenfattende betyder de markante fordele for interessenterne, at digitaliseringsbevægelsen bliver betydelig.

Den trykte bog bliver et nicheprodukt

Bliver alle bøger så digitale? Nej. Den trykte bog forsvinder ikke, men som det ses i andre dele af mediebranchen, bliver det fysiske produkt stadig mere nichepræget. Bøger er dog en produktkategori med meget store forskelligheder - og forskellige bogtyper vil blive digitaliserede med forskellig hastighed og dybde.

Mest digitaliser-bare er det man kunne kalde værktøjsbøger (opslags- og reference-bøger), mindst er oplevelses-bøger som fx coffeetable-books.

Digitaliseringen udfordrer branchen

Prisen på e-bøger diskuteres pt. meget ivrigt ikke blot i Danmark, men i det meste af verden. Mange steder er diskussionen slået over i regulære slagsmål mellem markedets allerstørste aktører.

En dybere redegørelse for prisdannelse falder uden for denne artikels rammer, men priserne på e-bøger kommer til at ligge under priserne på trykte bøger¹.

Det betyder, at digitaliseringen er en udfordring for branchen. Hvis der sælges det samme antal eksemplarer af en titel, betyder de lavere priser, at den samlede økonomi i bog-økosystemet falder, hvilket igen betyder et pres på økonomien hos aktørerne i markedet.

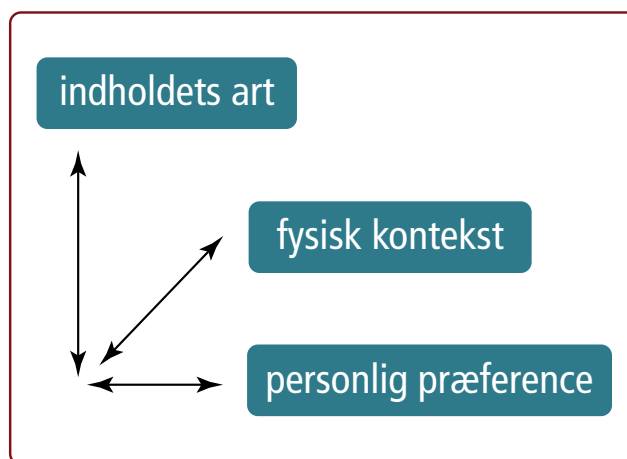
Dimser, gadgets og platforme

Gennembruddet for musikkens digitalisering tilskrives hyppigt iPod'ens fremkomst, hvorfor iPod'en har fået status som mp3-teknologiens "killer-device". En sådan killer-device vil e-bøgerne ikke opleve. Hertil er bøger og brugen/brugssituationen af dem for forskelligartet.

Der findes grundlæggende fire "apparater" til læsning af digitale bøger:

- smartphones (3-4" trykfølsomme farveskærme)
- e-bogs-læsere (7-10" e-ink-baserede skærme)²
- table-pc'ere (7-10" trykfølsomme farveskærme)
- almindelige computere (bærbare og stationære)

Hvilket apparat man som bruger vælger til læsning af sine bøger, afhænger blandt andet af, hvad man læser, og hvor man læser. Endelig kan man forestille sig, at valg af apparat varierer. En bruger kan fx læse på telefonen på vej hjem i toget, men om aftenen skifte til iPad'en i sofaen.

Figur 1: Valg af e-bogs-læser afhænger af, hvad man læser, hvor man læser, og læserens personlige præferencer.

E-bogen

E-bogen har været længe undervejs. Ved fremkomsten af PDA'en i slutningen af 1990'erne var der mange, der forudså papirbogens snarlige død, men først i de seneste 2-3 år er der – også internationalt set – reelt set kommet gang i udviklingen.

Når man fraregner undervisningsbøger udgivet i pdf-format, har der kun eksisteret e-bøger i Danmark de sidste 12-18 måneder. I denne periode har de betydelige danske forlag synkroniseret udgivelserne af alle væsentlige titler, så de simultant er udkommet som e-bog og i trykt format.

I forlængelse af denne udgivelses-strategi har flere forlag igangsat projekter til digitalisering af ældre titler. Dette arbejde er omfattende. Digitalisering af en enkelt titel koster typisk mellem 500 og 1.000 kr., en pris som kan synes overskuelig titel for titel. Men når mængden af bøger, som man ønsker at digitalisere, skal tælles i tusinder, bliver de samlede udgifter enorme. Forlagene arbejder sig derfor igennem deres backlister top-down, så de vigtigste titler kommer først.

Enhanced-e-bøger

I Danmark har man endnu til gode at se markante eksempler på e-bøger med indlejret video og lyd, såkaldte enhanced (eller udvidede) e-bøger. Epub-formatet understøtter multimedialt indhold, men der er en klar tendens til at hoppe dette "mellem-format" over og enten lave flade e-bøger eller avancerede applikationer. Flere forlag arbejder dog med initiativer på denne bane, og 2011 vil helt sikkert byde på spændende eksempler.

Apps

Politikens Forlag og Gyldendal var blandt de første forlag til at udgive indhold som applikationer, nemlig deres respektive ordbøger. Ordbøger er naturligvis oplagte som applikationer, da en ordbog på en smartphone på alle parametre overgår den trykte ordbog: Du har den altid ved hånden, den er let at slå op i, du kan høre udtale etc. Ordbøger er til dato den største applikations-bogkategori, hvad angår omsætning.

Næst efter ordbøger er børnebøger den genre, der fylder mest i applikationslandskabet. Både Gyldendal og Lindhardt & Ringhof har udviklet en række applikationer rettet mod små og helt små børn.

iBøger

I 2010 opfandt skole- og lærebogsforlaget Systime et koncept, der i indhold minder meget om enhanced e-bøger, men som til forskel fra disse læses i en almindelig browser på almindelige pc'er.

Konceptet fængede lynhurtigt og blev en kæmpe succes, formentlig fordi iBøger på elegant vis forener papirbogens styrke – et bearbejdet og tilrettelagt undervisningsforløb med den rette progression osv. – med digitale mediers styrke, fx multimediale funktioner, som gør elevens forståelse dybere, og som medvirker til at fange og fastholde elevens motivation for læring.

iBøgerne kan betragtes som et nyt medie (enhanced e-bog) fanget på en gammel platform (pc'en) – og det er derfor oplagt at antage, at iBogen i løbet af kort tid vil flytte ud på nye platforme (fx tablet pc'ere) efterhånden som disse udbredes i fx skole- og uddannelsessektoren.

Mulige samarbejdsrelationer mellem forlag og biblioteker

At gøre e-bøger tilgængelige for udlån via biblioteker udgør en helt principiel udfordring, fordi udlån af en digital bog fuldstændig svarer til produktion af samme. For at udlån af e-bøger derfor ikke skal underminere det almindelige fri marked for (e-)bøger, er det derfor nødvendigt at finde modeller, som på den ene side sikrer forfattere og forlag en forsvarlig indtjening, og som på den anden side gør det økonomisk overskueligt for bibliotekerne at stille e-bøger til rådighed for deres brugere.

Sådanne modeller vil formentlig bestå af en kombination af tekniske løsninger (som fx sikrer mod illegal kopiering), maks-grænser for antallet af bibliotekernes udlån af de enkelte titler samt afregningsformer, som er håndter- og regulerbare for bibliotekerne.

Andre elementer kunne være samarbejder mellem forlag og biblioteker om digitaliseringen af backlisterne, hvor bibliotekerne kunne bidrage med viden, om hvilke gamle titler der reelt efterspørges, og medfinansiering af selve digitaliseringen mod til gengæld at få billigere adgang til udlån af netop disse titler.

Forskellige initiativer til etablering af bæredygtige modeller er så småt på vej, og forlagene bidrager meget gerne med input til løsning af denne fælles udfordring.

E-bogens markedsandel vokser

E-bogsrevolutionen er afgjort begyndt. Der har været tilløb til det længe, men i de seneste 12-18 måneder er udviklingen accelereret i en grad, så digitale bøgers markedsandel inden for få år bliver betydelig. Hvad "betydelig" så betyder, er vanskeligt at sætte tal på. Et forsigtigt gæt skal dog voves her: Inden for de kommende 2-3 år vil e-bogsomsætningen i Danmark formentlig nå en størrelse på 10-15 % af den samlede omsætning.

I løbet af endnu kortere tid lykkes det forhåbentlig branchens aktører at nå til enighed om, hvordan biblioteker kan stille e-bøger til rådighed for deres lånere. At finde en løsning er ikke ligetil, men det er en forudsætning, at bibliotekerne ikke taber momentum, så de fremover stadig kommer til at stå som vigtige garantier for, at det helt brede bog-sortiment er tilgængeligt for borgerne.

NOTER

¹ Dagbladet Børsen kunne således 27. januar 2011 offentliggøre en Greens Analyse som sandsynliggjorde at danskerne er villige til at betale 118 kr. for en ny e-bog.

² E-ink er en sort/hvid skærmt teknologi med en opløsning der minder om trykt-kvalitet og som fordi den ikke er baggrundsbelyst, bruger ekstremt lidt strøm.